

Տարեկան գիմը 10 րուբլի. Կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կօպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Տիֆլիս, Редакція «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédition «Mschak».
Տէտզոն № 253.

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄՇԱԿ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԴՐԱԿԵՆԵԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ԱՐԱՋԻԿԱՑ 1903 ԹԻԱԿԱՆԻՆ

«Մշակ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅ Է ՆՈՅՆ ՊՐՕԴՐԱՄՈՎ, ԵՒ ՆՈՅՆ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ

Ամեն օր, բացի տօներին յաջորդող օրերից:
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆԸ. «Մշակի» տարեկան գիմը 10 բուքի է, տասն եւ մեկ ամսվանը՝ նոյնպէս 10 ր., տասն ամսվանը՝ 9 ր., հինգ եւ 8 ամսվանը՝ 8 ր., եօթ եւ վեց ամսվանը՝ 6 ր., ինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը՝ 2 ր. եւ իր ամսվանը՝ 1 բուքի:

«Մշակին» գրքել կարելի է ԽՄԲԱԴՐԱԾԱՆՆԵԼ (Բազարնայա և Յարօնուկայա փողոցների մուկիւն), իսկ ԲԱԳԻՈՒՄ-Ն. Դաւթեանի մօտ:

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրքելու համար եւ առնասարակ նամակներ եւ ծրաբներ ուղարկելիս, պէտք է դիմու հետեւեալ հասցեով. **ТИФЛИСЬ**, Редакция **«МШАКТЬ»**, իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

Յայտարարութիւնները ընդունվում են բոլոր լեզուներով։
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԶԵ ՀՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԹՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ
Պէտք է սերմանել.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ
ՀՆԱԳԻՒԹԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ. ԽՐ-
ԿԱՆ ՔԱՍՏԵՐ. ՆԱՄԱԿ ԵԿԱՏԵՐԻՆՈԳԴԱՐԻԳ.
ՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ԱՐՏՍԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ն
ԱՐՔԻՄԻՆԻՖԱՅԻԳ. ԱՐՄԱԳԻՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌՄ
ՆԵՐ. — ԱՍԹՍԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱ
ԱՆ. Ունդարիայից.

Աւտոմատաց պահանջությունները

Այժմ, երբ ձմեռը քշել է մեր զիւղացուն դաշտերից դէպի իր տունը և նա տնտեսութիւնը բարեփելու, մտաւոր զարգացումը ընդարձակելու:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

A k t u r l e s e

Դեկտեմբերի 5-ին

Տրանսիլվանիայում եմ Մաջառը տիրում է պատեղ յաղթողի պահանջկում իրաւունքով. որան էլ բռնել է ուրիշներին «Ալլելու», մարտելու տեխնդր։ Ռումիններ, հայեր և գերմանացիներ (սաքսեր)՝ ահա այն տարրերը, որ Ռւնդարիան վաղուց ի վեր ձգտում է ապագայն ացնել և իր բացառիկ տիրապետութեան ենթարկել. «Ով որ Մաջառուտանում է ապրում, հոգով ու սրտով մաջառ պիտի լիրի»—այսպէս էր տրամաբանում մեր անցեալ նամակում յիշված՝ չպիմիպմի հերոսը Եւ այդ ասելիս՝ նրա աչքերը կայծակում էին. Այդպէս է մտածում, բայ երևոյթին, միջին ունգարութափեակա աճած ունկաց ու սննդառ անտառ

Դուցէ չեմ սխալիի, եթէ անուանեմ մաջառ-
ներին ցամաքային անգլիացիներ։ Յայտնի է,
որ վերջիններիս մօտ ցեղային մնօրիզմը իր
գագաթնակէտին է հասնում։ Անգլիացին, այդ
պշատարհաշրջիկ ճանապարհորդը, ուրիշ լեզու-
ներ չի սովորի, մտածելով, որ ուրիշները պար-
տաւոր են անգլիերէն իմանալը Նոյն երեսոյթը
մասամբ գիտվում է և այստեղ։ Ասիայի խոր-
քերից եկած՝ երէկվայ բոի մաջառները այնպի-
սի գրիմաս են անում, երբ ուրիշ լեզու էք
խօսում, կարծես ասելիս լինեն։ «Ճեր լեզուն
և գիտես, ապա գնա, տուժիր»։ Գրիմառները
աւելի խիստ են ի հարկէ այն ռէարում, երբ

ԱՐԴՅՈՒՆ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւտօնեան 10—2 ժամ
(քացի Կիրակի եւ տօն օրերից)։

Յայտարարութիւնը ընդունավում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչյուր տողատեղին 10 կոսէկ։
Տէ, է ֆօն № 258.

Թող այժմ գիրքը և առհասարակ տպագրական խօսքը գործէ գիւղում։ Ամառը, երբ թւում են գաշտային պարագմոնքները, երբ ամեն մի ժամը թանգ է տնային և գաշտային զանազան գործառնութիւնների համար, գիւղացին ոչ մի հնար չունի գրքով զբաղվելու, որքան և հետաքրքրական լինէր նրա բովանդակութիւնը։ Գիւղացին յետաձգում է այդպիսի բաները ձմեռվայ համար, երբ նա կարող է հանդարտ ու հանդիսաւ նստել, լսել, ասել, մտածել և խորհրդածել։

Պութեան կովկասեան ձիւղի անդամների ընդհանուր ժողովը, որին ներկայ էին 15 հոգի, նախագահութեամբ Լապատինսկու։

Նախագահ Լոպատինսկին կարգաց մի համառու զեկուցումն Խարկովի **ΣΠ** հսագիտական ժողովի մասին, այդ ժողովին նա ներկայացրել էր մի զեկուցումն այն մասին, թէ կովկասեան լեզուները ինչ ազդեցութիւն են ունեցել ուսաց լեզուի սու Փ Փ իք սներ ի վրա։

Անդամ Տօկայշվիլի կարգաց զեկուցումն Մցիսթի մօտ կատարմած հսագիտական պե-

Դուք, որ մօտ յարաբերութիւններ ունեք գիւղացու հետ, որ կարող էք գիւղացուն միջմարել հոգեւոր խօսքով և օգնել նպատակայարմար ընթերցուածքներով, օգտաւէտ և խելացի խորհուրդներով, չը պէտք է զլանաք դործելու ձեր շինական եղբօր համար, կարգալ նրա համար գրքեր, բացատրել նրան այն, ինչ որ գծուար է և անհասկանալի և առհասարակ ընտելացնել նրան այն բանին, որ նա սովորէ գիւղը իրեւ տան բարեկամ ընդունելու և նրանից իր կեանքի համար խրատներ վերցնելու:

Հազարաւոր գիւղական տներ այս ձմեռ-
վայ երկար գիշերներին մնացել են կարօտ
լուսաւոր և հրահանգիչ զբոյցների: Գնա-
ցէք և վառեցէք գրքի միջոցով փոքրիկ
ճրագներ գիւղական յարկի տակ, հաւա-
տալով, որ նոր մոռքերը և հմտութիւնները
բարի սերմեր են, որոնք կը տան ապա-
գայում առատ հունձ: Պէտք է սերմանել:

Անդամ Վասիլիկ կարդաց զեկուցումն Զա-
քաթամի գտաւում գտնված քրիստոնէական
յիշատակարանների և կոթողների մասին. Նա
յայտնեց, որ Կում գիւղում կայ մի տաճար
նոյնչափ մեծ, որքան Մցիւէթի աաճարը: Ապա
Շուլգին կարդաց մի գեկուցագիր Շամբիլի մա-
սին, այն է զանազան տեղեկութիւններ նրա
կեանքի մասին, ժողոված Շամբիլի մօտ բարե-

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱԳԻՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԺՊՈՎԸ

Կիրակի, գեկտեմբերի 8-ին, Թիֆլիսի Աղստևական գիմնազիայի դահլիճում կայացած է առաջնաժողովը, որի ժամանակ պատմական աշխարհում առաջին անգամ կայացած է առաջնաժողովը:

մոււմ (մօտ 3,000 հոգի): Հայ է քաղաքապետը, հայեր են նրա բոլոր ստորագրեալները։ Ես առիթ ունեցայ շիվելու զանազան շրջանների հետ։ Իմ տպաւորութիւնները լրացրեց հայ կաթողիկ աւագ քահանան, որ ազգասիրաբար հիւրասիրել էր ինձ իր շատ ընդարձակ և շատ չքեղ բնակարանում։ Հայր Կուկաս Բարանի (թերեւս երբեմնի Պարոնեան)՝ վամփուն պառեն, անուած, պար ուստի իս շատ աշխատից— Քրիստոնութեանը Պարոն Սօն գու (Երբեմնի Աստուածատրեան)՝ որ շատ գիւրութեամբ խօսում է տեղական, ինձ համար բուրովին հասկանալի, բարբառը—միծ մասամբ քաղուածներ է անում հայ պարբերական հրատարակութիւններից, որ նա ստանում է հայրենիքից և արտասահմանից։ Թերթը ունի 80-ի չափ բաժանորդներ՝ գլխաւորապէս ունգարականից։

տարրս ապցուած, բայց դու սև չափ աշխայօ—
ըստ երևոյթին մեծ պրեստիժ ունի քաղաքի
թէ հայ և թէ օտար ազգարնակութեան մէջ: Այս կողմերի իր պաշտօնակիցներից շատերի
նման՝ նա էլ պօլիգլոտ է, գիտէ հայերէն, ուն-
գարերէն, Փրանսերէն և գերմաներէն: Հայե-
րէնը խօսում է համարեա առանց դժուարու-
թեան: Մեծ փափագ ունի դէպի կովկաս և
մասնաւորապէս դէպի իջմիածին մի ուղևորու-
թիւն կատարելու: «Ալ որոշած եմ առաջիկայ
արառը երթալ»... 1893-ի օգոստոսին նա
վիճնաս էր եկել դիմաւորելու Ամենայն հայոց

Հայ Խողովուրդը Արմենօպօլում դեռ ևս իս-
սում է հայերէն: Կան ի հարկէ և այս-
պիսիները, որոնք բնաւ չը գիտեն: Մի անգամ
մտայ մի աղքատիկ խանութ և բնաւ ջիմա-
նալով, որ տէրերը հայեր են և այն՝ հայախօս
հայեր, գերմաներէն լեզուով սկսեցի պատուեց-
ներ տար Լսեցին, երկար տնտղեցին ինձ, ի-
րանք աւելի լաւ ճանաչեցին իմ տիպը, քան-
ես իրանցը. մէկը ժպտալով դիմեց ինձ. «Աղա-
ջան, ինչի՞ մեջ կետ ալամանակ կը զուրցիս
մենք հայեր ենք»...

Կաթողիկոսին։ Շատերի համար դեռ անհաս-
կանալի է մնում ինչն էր արդեօք դրդել հայր
Ղուկասին անել այդ համակրելի քայլը... այս
կողմերի հայերը, ինչպէս ասում են, աւելի կա-
թօլիկ են, քան ինքը պապը։

Ազատ ժամերիս սիրում էի շրջել Արմենօ-
պօլում, ուչի ուշով գիտում էի մեր նախնիք-
ների հիմաւուրց բռնը. տները սիրուն, փո-
ղոցները կանոնաւոր ու յստակ Քաղաքի կենտ-
րոնում, ընդարձակ հրապարակի վրա բարձրա-
նում է և. Երրորդութեան հայոց եկեղեցին,
խոչոր ոսկեզօծ գմբէթով!—մի շնչք, որ հայր
Ղուկասի ասելով, միինըն է նստել և որ իր
մեծութեամբ ու գեղեցկութեամբ առաջին
շնչքն է ամբողջ քաղաքում։ Կան երկու ուրիշ
հայ եկեղեցիներն էլ կուտաւորչական չը կայ
այս կողմերում, բոլոր հայերը պապացաւան են։

Տեսայ և «Armenia» թերթի խմբագրապե-
տին. ինչպէս գիտէք, թերթը հրատարակվում
է մաջան լեզուով, ամիսը մի անգամ, և նույիր-
գած է ինում գրեթէ բացառապէս հայոց կեան-

